

**Standarde de calitate ale activității avocaților care
acordă asistență juridică garantată de stat pe cauzele
contravenționale cu implicarea copiilor**

CUPRINS

PRELIMINARII.....

Capitolul 1. PRINCIPIILE APLICABILE ACTIVITĂȚII DE ACORDARE A ASISTENȚEI JURIDICE COPIILOR IMPLICAȚI ÎN CAUZE CONTRAVENȚIONALE.

1.1.Principii generale privind drepturile copilului aplicabile în cauze contravenționale.

Principiul supremației legii.

Principiul non-discriminării.

Principiul asigurării interesului superior al copilului.

Principiul ascultării opiniei copilului.

Principiul respectării demnității copilului.

1.2.Principii specifice justiției pentru copii.

Capitolul 2. ACȚIUNI CU CARACTER GENERAL ÎN CADRUL PROCESULUI CONTRAVENȚIONAL.

Secțiunea 1. Comunicarea avocatului cu copilul și reprezentantul legal al acestuia

1.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează comunicarea cu copilul beneficiar de asistență juridică garantată de stat implicat în cauze contravenționale.

1.1.1. Recomandări privind activitatea avocatului în timpul primei întrevederi cu beneficiarul copil.

1.1.2. Recomandări privind informarea și comunicarea cu copilul.

1.1.3. Recomandări cu privire la abordarea holistică a copilului implicat în procesul contravențional.

Capitolul 3. ASISTENȚA JURIDICĂ A COPILULUI CU STATUT DE CONTRAVENIENT ÎN CAUZE CONTRAVENȚIONALE.

Secțiunea 2. Asistența juridică garantată de stat acordată copilului cu statut de contravenient la faza de constatare a faptei contravenționale.

2.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează activitatea avocatului copilului cu statut de contravenient la faza de constatare a faptei contravenționale.

Secțiunea 3. Asistența juridică garantată de stat acordată copilului cu statut de contravenient în cadrul judecării cauzei contravenționale.

3.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează activitatea avocatului copilului cu statut de contravenient în cadrul judecării cauzei contravenționale.

Secțiunea 4. Asistența juridică garantată de stat acordată copilului în cadrul căilor de atac.

4.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în cadrul căilor de atac.

Secțiunea 5. Asistența juridică garantată de stat acordată copilului la faza de executare a sancțiunilor contravenționale

5.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului la faza de executare a sancțiunilor contravenționale.

Capitolul 4. ASISTENȚA JURIDICĂ A COPILULUI VICTIMĂ ÎN CAUZE CONTRAVENȚIONALE.

Secțiunea 6. Asistența juridică garantată de stat acordată copilului victimă în cauzele contravenționale.

6.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în apărarea copilului victimă în cauzele contravenționale.

Capitolul 5. ASISTENȚA JURIDICĂ A COPILULUI MARTOR ÎN CAUZE CONTRAVENȚIONALE.

Secțiunea 7. Asistența juridică garantată de stat acordată copilului martor în cauzele contravenționale

7.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în apărarea copilului martor în cauzele contravenționale.

7.2. Recomandări cu referire la acordarea asistenței juridice în cadrul audierii copilului martor în procesul contravențional.

Capitolul 6. ÎNCETAREA ȘI MEDIEREA ÎN PROCESUL CONTRAVENȚIONAL.

Secțiunea 8. Asistența juridică garantată de stat acordată copilului în procesul de mediere sau încetare a cauzei contravenționale.

8.1. Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în cazurile care pot fi rezolvate prin mediere sau încetare.

8.2. Mediarea în procesul contravențional.

PRELIMINARII

Numeroase standarde internaționale au în vizorul lor copiii în contact cu sistemul de justiție. Examinarea acestor cauze impune cunoștințe speciale din partea profesioniștilor. Statele sunt chemate să introducă și să dezvolte programe de formare pentru cei care instrumentează cauzele cu implicarea copiilor.

Acest document conține un set de standarde aplicabile activității avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat pe cauze cu implicarea copiilor, destinate să protejeze drepturile și interesele legitime ale copiilor aflați în contact cu sistemul de justiție. Standardele conțin un set de cerințele minime cu privire la calitatea serviciilor acordate de avocații ce acordă asistență juridică garantată de stat copiilor implicați în procesele contravenționale și are ca obiectiv asigurarea avocaților cu instrumente utile în procesarea/instrumentarea cauzelor contravenționale în care sunt implicați copiii. Prin intermediul standardelor se propune promovarea abordării centrate pe copil, punând permanent în prim-plan nevoile copilului și asigurarea unei prestații calitative în apărarea drepturilor și intereselor copiilor.

Prezentele standarde au valorizat particularitățile de asistență a copilului cu statut de contravenient la faza constatării contravenției, judecării cauzei contravenționale și în procesul de executare a sancțiunii contravenționale. Totodată au fost abordate și particularitățile de acordare a asistenței juridice garantate de stat copiilor victime și martori în procesul contravențional.

Avocatul este obligat să țină cont de prezentele standarde, care, de rând cu alte standarde profesionale și norme legale, vor reglementa activitatea acestuia. Totodată, standardele nu sunt exhaustive, iar avocatul ar trebui să fie conștient că de la el se așteaptă nu numai conformitate, dar și diligență la exercitarea apărării copilului în conflict cu legea. Pe de altă parte, aceste standarde, ca și în cazul normelor legale, ar putea să nu fie complete sau perfecte. Avocatul trebuie să semnaleze cazurile în care un anumit standard acționează negativ asupra modului de reprezentare a clienților/beneficiarilor săi și să motiveze de ce acesta este în contradicție cu acordarea unei asistențe calitative. Aceste standarde pretind să aibă un rol de ghidaj a avocaților ce acordă asistență juridică garantată de stat copiilor implicați în procese contravenționale, dar avocații pot considera aceste recomandări ca fiind adiționale la acțiunile pe care trebuie să le întreprindă în cazul reprezentării adulților (cu excepția unor aspecte specifice).

Capitolul 1. PRINCIPIILE APLICABILE ACTIVITĂȚII DE ACORDARE A ASISTENȚEI JURIDICE COPIILOR ÎN CAUZE CONTRAVENȚIONALE.

Principii generale privind drepturile copilului în cauze contravenționale.

Potrivit art. 374 alin. (2) Cod contravențional procesul contravențional este activitatea desfășurată de autoritatea competentă, cu participarea părților și a altor persoane titulare de drepturi și de obligații, având ca scop constatarea contravenției, examinarea și soluționarea cauzei contravenționale, constatarea cauzelor și condițiilor care au contribuit la săvârșirea contravenției.

Procesul contravențional se desfășoară pe principii generale de drept contravențional, în temeiul Constituției, al Codului de procedură penală în cazurile expres prevăzute de cod, în temeiul normelor dreptului internațional și ale tratatelor internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, iar în cazurile cu implicarea copiilor avocatul are obligația de a respecta și principiile speciale aplicabile justiției pentru copii.

În prestarea serviciilor de asistență juridică garantată de stat avocatul trebuie să se conducă de principiile indicate în art. 3 din *Legea nr. 1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură*, principiile asistenței juridice garantate de stat enunțate în art. 4 din *Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat*, precum și cele enunțate în alte acte normative.

Prin standardizare, în general, și prin standardele de calitate ale activității avocaților care acordă asistență juridică garantată de stat în cauzele contravenționale cu implicarea copiilor, în special, avocații au obligația să respecte următoarele principii generale:

- **Principiul supremației legii.**

Recomandări cu privire la implementarea principiului supremației legii

În procesul acordării asistenței juridice garantat de stat copiilor implicați în cauze contravenționale avocatul are obligația de a trata copilul ca deținător de drepturi depline (cu puținele excepții expres prevăzute de lege). Astfel, avocatul trebuie să faciliteze implicarea copilului în așa mod ca acesta să și exercite drepturile într-un mod ce ia în considerare particularitățile de dezvoltare în raport cu vârsta, gradul de maturitate cognitivă și socială, capacitatea lui de discernământ, precum și circumstanțele cazului.

În toate acțiunile sale, avocatul este obligat să țină cont de principiul legalității, desfășurându-și activitatea în așa fel încât să contribuie la asigurarea și protecția drepturilor copilului. Avocatul ce reprezintă interesele copilului cu statut de contravenient, la intervenirea pe caz, are obligația de a verifica dacă fapta incriminată copilului era prevăzută de Codul contravențional la momentul când a fost comisă și dacă sancțiunea a fost aplicată cu respectarea principiului legalității.

Avocatul trebuie să pledeze pentru liberul acces la justiție a copilului pe care îl reprezintă și pentru un proces echitabil realizat într-un termen rezonabil.

În procesul de asistență a copilului cu statut de contravenient, avocatul are obligația de a depune toată diligența pentru ca copilului să nu îi fie încălcată prezumția nevinovăției, fiindu-i respectat dreptul la un proces echitabil.

Avocatul are obligația de a explica copilului și reprezentantului său legal esența prezumției de nevinovăție, care rezidă în faptul că persoana acuzată de săvârșirea unei contravenții nu este obligată să probeze nevinovăția. Sarcina probei revine organelor oficiale și nu persoanei acuzate.

Concluziile despre vinovăția persoanei acuzate de săvârșirea contravenției nu pot fi întemeiate pe presupuneri. Astfel, avocatul trebuie să analizeze modul în care se efectuează interpretarea probelor de către agentul constatator sau instanța de judecată și să folosească orice dubiu de neânălăturat în favoarea contravenientului copil.

- **Principiul non-discriminării.**

Recomandări cu privire la implementarea principiului non-discriminării

Avocatul aplică principiul egalității de tratament față de toți beneficiarii de asistență juridică garantată de stat. Respectarea principiului egalității și non-discriminării presupune acordarea unui tratament egal persoanelor aflate în situații similare și tratarea diferită a persoanelor ale căror situații sunt semnificativ diferite. Întrucât, copiii sunt în situații semnificativ diferite față de adulți, în ceea ce privește gradul de maturitate cognitivă/socială, pentru asigurarea principiului egalității avocatul aplică față de copii standarde de comunicare, informare și relaționare adaptate vârstei și experienței sociale.

Avocatul trebuie să se asigure că în acordarea asistenței juridice va reprezenta în măsură egală interesele copiilor implicați în procesul contravențional, fără a face deosebire pe bază de sex,

rasă, origine etnică, vârstă, limbă, religie, convingeri politice sau de altă natură, origine națională sau socială ori alt criteriu protejat de lege¹.

Avocatul realizează adaptarea rezonabilă a condițiilor de acordare a asistenței juridice la nevoile individuale ale copilului implicat în procesul contravențional. Nevoile individuale ale copilului pot fi generate de starea sănătății, dizabilitate, mediu de proveniență, situația financiară, ori alt criteriu protejat etc. Spre exemplu, dacă copilul are o dizabilitate locomotorie și se deplasează în scaun cu roțile sau cu ajutorul altor mijloace ajutătoare, iar ședința de judecată la care trebuie să participe copilul se desfășoară într-o sală care se află la etajul 3 a unei judecătoria ce nu este dotată cu lift, avocatul depune din timp o cerere prin care solicită ca ședința să aibă loc într-o locație de la parter. Avocatul trebuie să realizeze acomodarea rezonabilă a condițiilor de acordare a asistenței juridice și pentru copiii cu dizabilități mintale, auditive sau vizuale și după caz va solicita implicarea unui specialist/interpret care îl va ajuta să comunice beneficiarul.

- **Principiul asigurării interesului superior al copilului.**

Recomandări cu privire la implementarea principiului asigurării interesului superior al copilului

Convenția ONU cu privire la Drepturile Copilului statuează că în toate acțiunile referitoare la copii, indiferent dacă sunt realizate de autorități publice sau de instituții private, interesul superior al copilului trebuie să fie considerat primordial.

În procesul acordării asistenței juridice, avocatul are obligația să ia în calcul interesul superior al copilului implicat în cauze contravenționale. Principiul **asigurării interesului superior al copilului**, include respectarea și asigurarea drepturilor, prin asistență juridică calificată, aplicând toate mijloacele de drept și administrative pentru asigurarea protecției copilului. Astfel, avocatul verifică ca orice decizie pe care o ia sau o susține să fie argumentată din punctul de vedere al interesului superior al copilului.

Pentru determinarea interesului superior al copilului, avocatul ține cont că ariile de evaluare a acestuia sunt destul de variate, ceea ce impune o flexibilitate în funcție de situații în care copilul se află și necesitatea de a colecta și aprecia probe, formulând concluzii bazate pe fapte aplicând normele și standardele legale existente.

---

¹ **Criteriul protejat** este o caracteristică care individualizează grupul sau persoana și de care nu poate fi privată/deposedată ușor: ex. sexul, orientarea sexuală, dizabilitatea, vârsta, rasa, culoarea pielii, originea etnică, naționalitatea și altele. Lista criteriilor protejate este prevăzută în Legea 121 privind asigurarea egalității și la fel ca în Convenția Europeană a Drepturilor Omului, este deschisă fiind indicată sintagma și „orice alt criteriu similar”. Însă nu orice caracteristică umană se poate încadra în expresia „orice alt criteriu similar”. Este vorba despre acele grupuri care au trăsături stabile, definitorii sau identitare.

La evaluarea și determinarea interesului superior al copilului (sau în formularea unui argument bazat pe interesul superior al copilului), avocatul în primul rând determină elementele de fapt relevante, ținând cont de nevoile de dezvoltare a copilului (nevoi fizice, psihologice, de educație și sănătate, de securitate și stabilitate și apartenență la o familie) și opinia copilului, raportată la vârsta și gradul de maturitate a beneficiarului.

- **Principiul ascultării opiniei copilului.**

Recomandări cu privire la implementarea principiului ascultării opiniei copilului

Principiul ascultării opiniei copilului garantează dreptul fundamental al copilului de a își exprima opinia și a fi ascultat în cadrul proceselor judiciare.

În cadrul discuțiilor personale/extraprocesuale avocatul trebuie să ofere ocazia copilului să-și exprime părerea. Avocatul are obligația de a promova, în limitele cadrului legal, posibilitatea copilului de a-și exprima opinia în fața agentului constator și a instanței de judecată.

Avocatul prezintă opțiunea copilului sau opiniile exprimate de acesta agentului constator și/sau instanței de judecată, chiar și în situațiile când nu este de acord cu aceste opinii, cu excepția cazurilor când copilul în mod expres își expune dorința de a nu divulga informațiile expuse apărătorului.

Avocatul asigură participarea copilului la luarea deciziilor relevante pentru cauză, ținând cont de opinia lui, dacă aceasta nu contravine legii și intereselor sale. În cazul în care copilul este într-o situație de vulnerabilitate care îi generează dificultăți de exprimare, avocatul solicită agentului constator sau instanței de judecată să asigure prezența unui specialist (ex. translator, interpret, psiholog etc.) care va facilita comunicarea opiniei copilului.

Avocatul trebuie să depună un efort rezonabil pentru a identifica opțiunea copilului în legătură cu chestiunile ce țin de reprezentarea lui în cauza contravențională în care este implicat. În situația în care copilul nu exprimă nici o poziție în privința faptei incriminate și a strategiei de apărare, avocatul decide cursul care trebuie urmat ținând cont de interesul superior al copilului și de cadrul legal existent.

Dacă poziția copilului într-o anumită chestiune este ilegală, nu este fundamentată factual sau dacă fiind implementată va prezenta un pericol pentru interesele copilului ca parte în proces, avocatul se va abține de la implementarea acestei poziții și va oferi copilului și reprezentantului legal argumentele ce vin în susținerea opțiunii sale.

În situațiile în care avocatul consideră necesar de a se abține de la promovarea opiniei/deciziei copilului, avocatul explică într-un limbaj adecvat copilului și reprezentantului legal al acestuia argumentele pe care se fundamentează dezacordul său.

În cazul apariției unui blocaj în comunicarea cu copilul, avocatul apelează la serviciile unui specialist (psiholog/pedagog) care va adapta conținutul mesajului la particularitățile de dezvoltare a copilului.

- **Principiul respectării demnității copilului.**

Recomandări cu privire la implementarea principiului respectării demnității copilului.

Conform *Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului* acest principiu semnifică dreptul copilului de a fi perceput în considerarea propriei sale naturi drept o persoană unică și inconfundabilă, dincolo de vulnerabilitatea dată de vârstă și gradul de maturitate.

Avocatul are obligația de a trata copilul cu grijă, sensibilitate, echitate și respect în cadrul oricărei proceduri sau caz, cu o atenție deosebită necesităților specifice, și cu un respect deplin pentru integritatea sa fizică și psihologică.

1.1.Principii specifice justiției pentru copii.

- **Principiul asigurării unei asistențe juridice ajustate copiilor și cu menținerea standardelor de calitate.**

Recomandări cu privire la implementarea principiului asigurării unei asistențe juridice ajustate copiilor și cu menținerea standardelor de calitate.

Respectarea acestui principiu impune avocatul să urmeze cursuri de formare interdisciplinară ce abordează aspecte de psihologia copilului, precum și deosebirile de aplicare a procedurii contravenționale în cauzele cu implicarea copiilor.

Avocatul care acordă asistență copiilor trebuie să posede o pregătire minimă în ceea ce privește comunicarea cu copiii, cu diverse vârste și grad/nivel de dezvoltare, precum și cu copiii aflați în situații speciale de vulnerabilitate.

Avocatul are obligația să îndrume și să reprezinte prompt copilul. Avocatul depune toată diligența în apărarea copilului, aplicând principiile sistemului de justiție prietenos copiilor și standardele de calitate cu referire la asistența juridică a copiilor.

- **Principiul abordării complexe/multidisciplinare.**

Recomandări cu privire la implementarea principiului abordării complexe/multidisciplinare

În procesul de asistență a copilului, avocatul evită abordarea cazului sub aspect exclusiv juridic și asistă copilul în privința tuturor aspectelor în care acesta are nevoie. Spre exemplu, dacă avocatul constată că beneficiarul asistat are nevoie de îngrijiri medicale va facilita adresarea copilului la medic.

În cazul în care copilul necesită asistență din partea unui psiholog, avocatul realizează orientarea către serviciile de asistență psihologică disponibile în comunitate.

Avocatul este încurajat să coopereze cu diferiți specialiști din domeniul protecției copilului în scopul înțelegerii pe deplin a copilului și evaluării situației juridice, psihologice, sociale, emoționale, fizice și cognitive.

Avocatul referă copilul către diverse servicii sociale și de asistență psihologică, inclusiv prestate de societatea civilă, în scopul creării unor oportunități de adoptare a deciziilor/acțiunilor întreprinse pe caz, în concordanță cu gama de necesități curente ale copilului.

Capitolul 2. ACȚIUNI CU CARACTER GENERAL ÎN CADRUL PROCESULUI CONTRAVENȚIONAL.

Secțiunea 1

Comunicarea avocatului cu copilul și reprezentantul legal al acestuia

Standardul 1. Avocatul încurajează o comunicare cu copilul eficientă orientată spre conlucrare, transparență și respect reciproc.

Standardul 2. Avocatul informează și consultă cu copilul și/sau reprezentantul său legal strategia de caz și realizează orientarea către serviciile de asistență psihologică și socială publice și private.

Standardul 3. Avocatul adoptă metode eficiente de management a cazurilor de conflict ce apare între avocat și copil/reprezentatul legal al acestuia.

Standardul 4. Avocatul apelează la ajutorul psihologului, dacă nu poate gestiona situația în aspect de comunicare și interrelaționale cu copilul.

Standardul 5. Avocatul are obligația de a avea o întrevvedere, cât mai repede posibil, cu copilul pe care s-a angajat să-l reprezinte. Pentru prima întrevvedere avocatul elaborează un set de întrebări care vor fi adresate copilului și reprezentantului legal (după caz) și identifică un proiect al strategiei de apărare (după caz), pe care o va discuta și coordona cu beneficiarul.

Standardul 6. Avocatul prezintă agentului constator sau instanței de judecată Decizia coordonatorului Oficiului Teritorial al CNAJGS și mandatul care confirmă împuternicirile și participarea în cauza contravențională.

Standardul 7. Avocatul are obligația de a trata copilul cu respect, folosind un ton cordial. Mesajele expuse de avocat trebuie să fie orientate către problema/cauza pusă în discuție și nu către persoanele care o abordează.

Standardul 8. Avocatul adoptă o poziție neimplicată/neutră, de prezentare și argumentare a strategiei de apărare cu ajutorul informațiilor obiective și trebuie să evite a face concluzii și interpretări subiective.

Standardul 9. Avocatul are obligația de a se întâlni cu copilul înainte de fiecare acțiune procesuală, dar și când este solicitat de beneficiar pentru ai fi comunicate circumstanțe/evenimente care pot influența poziția apărării.

Standardul 10. Avocatul aplică abordarea holistă prin oferirea unui suport multiaspectual orientat spre reintegrarea copilului în mediul firesc și prevenirea săvârșirii repetate a contravențiilor, înlăturând pe cât de mult posibil cauzele care au dus la intrarea sa în contact cu sistemul de justiție.

Standardul 11. Avocatul are obligația de păstrare a confidențialității, în ceea ce privește viața privată a copilului, precum și informațiile care i-au devenit cunoscute în timpul acordării asistenței juridice. Orice contact a avocatului cu reprezentanții mass-mediei se face cu acordul scris al copilului și reprezentantului legal, cu protejarea identității persoanelor care beneficiază de asistență juridică, a dreptului la viață personală și a dreptului la imagine a acestora.

Standardul 12. Avocatul asigură păstrarea și utilizarea în regim de confidențialitate a datelor privind copilul, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal nr. 133 din 08.07.2011.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează comunicarea cu copilul beneficiar de asistență juridică garantată de stat implicat în cauze contravenționale.

În cadrul procesului contravențional copiii pot avea statut de contravenient, victimă/parte vătămată sau martori. Conform art. 16 alin. (2) din Codul Contravențional pot avea statut de contravenient copii cu vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani pentru săvârșirea faptelor prevăzute la art. 69 alin. (1), art. 78, 85, 87, art. 88 alin. (1), art. 89, art. 91 alin. (1), art. 104, 105, 203, art. 204 alin. (1), (2) și (3), art. 228–245, 336, 342, 352–357, 363, 365, art. 366 alin. (1), art. 367, 368, 370, art. 372 alin. (2) Cod Contravențional.

Avocatul are obligația de a avea o întrevvedere, cât mai repede posibil, cu copilul pe care s-a angajat să-l reprezinte. Înainte de prima întâlnire cu beneficiarul avocatul se documentează (în limita disponibilității) cu referire la fapta incriminată copilului, circumstanțele cauzei contravenționale și alte informații relevante/disponibile pe caz.

În limita posibilităților, avocatul colectează informații cu referire la vârsta copilului, particularitățile de dezvoltare a acestuia, mediul de proveniență, condițiile în care crește și se educă copilul, alte informații relevante.

Dacă în cursul pregătirii întâlnirii/interviului se constată că beneficiarul prezintă nevoi speciale generate de starea de sănătate, dizabilitate, gradul de maturitate cognitivă, stare psihologică avocatul consultă opinia specialistului (medicul curator, psihologul etc.) cu referire la locul, timpul și necesitatea asigurării prezenței unui specialist care ar putea facilita interviu.

În baza informației colectate, avocatul elaborează un set de întrebări care vor fi adresate copilului și reprezentantului legal (după caz) și identifică un proiect al strategiei de apărare, pe care o va discuta și coordona cu beneficiarul.

După intervenirea pe caz avocatul prezintă agentului constator sau instanței de judecată Decizia coordonatorului Oficiului Teritorial al CNAJGS și mandatul care confirmă împuternicirile

și participarea în cauza contravențională și va solicita să fie informat din timp despre toate acțiunile procesuale care pot fi (sau trebuie) efectuate cu participarea avocatului.

2.1. Recomandări privind activitatea avocatului în timpul primei întrevederi cu beneficiarul copil.

Avocatul planifică întrevederea cu beneficiarul cât mai curând posibil, cu consultarea în prealabil a copilului și după caz a reprezentantului legal.

Avocatul se va asigura că întrevederea cu beneficiarul va avea loc într-o locație care oferă un mediu sigur și protectiv pentru copil și respectă principiul confidențialității.

Avocatul trebuie să evite situațiile în care copilul și reprezentantul său legal sunt puși în situația de a aștepta, fără să li se ofere o explicație sau o alternativă la procesul de așteptare.

În cadrul întrevederii avocatul tratează copilul cu respect și folosește un ton cordial. Pentru a stabili o relație constructivă cu copilul, în cadrul discuției, avocatul, prin comunicarea verbală și mai ales prin cea nonverbală, transmite copilului mesajul că problema/cauza beneficiarului este importantă pentru el, că își asumă obligația de a depune toată diligența de a căuta soluția optimă pentru a obține un remediu efectiv.

În cadrul interviului, mesajele expuse de avocat vor fi orientate către problema/cauza pusă în discuție și nu către persoanele care o abordează. Avocatul trebuie să evite să facă remarci legate de interlocutor/beneficiar, fie și pozitive, dacă nu este convins că acestea pot oferi un cadru mai relaxat de comunicare.

În cursul interviului avocatul pune întrebări de precizare și își arată disponibilitatea de a răspunde la întrebările beneficiarului. După epuizarea întrebărilor față de copil, avocatul va avea un interviu separat cu reprezentantul legal al copilului pentru a face precizări suplimentare față de subiectele ce nu au fost abordate în prezența copilului.

După ce a colectat suficiente informații relevante la caz, avocatul prezintă și consultă cu reprezentantul legal și copilul, strategia de apărare și/sau planul de acțiuni pe cauza contravențional în care este implicat copilul.

2.2. Recomandări privind informarea și comunicarea cu copilul.

Avocatul trebuie să comunice pe înțelesul copilului și reprezentantului său legal drepturile și obligațiile acestuia, acțiunile ce urmează să aibă loc sau să fie întreprinse de avocat, ce trebuie să facă copilul și, după caz, părinții acestuia sau alte persoane și de la ce acțiuni trebuie să se abțină.

Avocatul folosește expresii care deschid căi de comunicare, încurajând copilul să spună mai multe despre cauza contravențională în care este implicat.

La prima întrevvedere, avocatul va stabili modul de comunicare cu beneficiarul (telefon, e-mail etc.) și periodicitatea întrevvederilor ulterioare.

Avocatul are obligația de a se întâlni cu copilul înainte de fiecare acțiune procesuală, dar și când este solicitat de beneficiar pentru a -i fi comunicate circumstanțe/evenimente care pot influența poziția apărării.

În cursul asistenței avocatul cooperează și coordonează strategia de caz cu copilul. În situația în care informațiile oferite de copil nu sunt suficiente, avocatul solicită concursul reprezentantului legal. Avocatul consultă și opinia reprezentantului legal cu referire la strategia de caz, dar va lua o decizie în acest sens după consultarea copilului.

2.3. Recomandări cu privire la abordarea holistă a copilului implicat în procesul contravențional.

Avocatul aplică abordarea holistă prin oferirea unui suport multiaspectual orientat spre reintegrarea copilului în mediul firesc și prevenirea săvârșirii repetate a contravențiilor, înlăturând pe cât de mult posibil cauzele care au dus la intrarea sa în contact cu sistemul de justiție.

La un nivel minim, avocatul în cadrul apărării holistice va referi copilul asistat către alte servicii de asistență psiho-socială disponibile în comunitate. La un nivel mai avansat, avocatul ar putea să se implice mai activ în acest proces (de exemplu, însoțirea copilului la specialiști, reprezentarea în fața autorității tutelare, întocmirea actelor necesare etc.).

Se recomandă avocaților să informeze în scris autoritatea tutelară cu referire la dificultatea copilului asistat și necesitățile de intervenție depistate de avocat. În adresarea enunțată avocatul va solicita autorității tutelare să evalueze situația copilului, să faciliteze admiterea copilului în serviciul de care are nevoie și să monitorizeze prestarea serviciilor către beneficiar.

Este recomandabil ca avocatul să dețină o listă de resurse disponibile pentru copii la nivel de comunitate, care va include în afară de instituțiile de stat și resursele oferite de societatea civilă.

Capitolul 3. ASISTENȚA JURIDICĂ A COPILULUI CU STATUT DE CONTRAVENIENT ÎN CAUZELE CONTRAVENȚIONALE.

Secțiunea 2

Asistența juridică garantată de stat acordată copilului cu statut de contravenient la faza de constatare a faptei contravenționale.

Standardul 1. Avocatul verifică dacă autoritatea ce examinează cauza contravențională cu implicarea copilului este îndrept să examineze și soluționeze cauza contravențională incriminată copilului.

Standardul 2. Avocatul explică copilului într-un limbaj adaptat vârstei și gradului de maturitate dreptul de a nu mărturisi împotriva sa și a rudelor sale și că nu poate fi silit să-și recunoască vinovăția.

Standardul 3. Avocatul trebuie să elucideze dacă copilului i-a fost explicat că are dreptul la apărare și verifică dacă probele obținute până la momentul intervenirii pe caz, nu au fost obținute cu încălcarea esențială a drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei, inclusiv a dreptului la apărare sau a dreptului la interpret/traducător.

Standardul 4. Avocatul se asigură că copilul cunoaște limba de stat și face solicitarea de ai fi asigurat traducător/interpret în cazul necunoașterii. În cazul în care beneficiarul de asistență juridică garantată de stat este un copil cu dizabilități mintale, auditive sau vizuale avocatul face solicitare de ai fi asigurat interpret al limbajului mimico-gestual, psiholog sau un alt specialist care va facilita înțelegerea naturei și motivelor acuzației aduse copilului.

Standardul 5. Avocatul solicită, agentului constator informații cu referire la fapta care este imputată copilului. În cazul în care se constată că copilul nu este subiect al contravenției incriminate, avocatul depune o cerere prin care va solicita încetarea procedurii contravenționale în privința clientului său.

Standardul 6. Avocatul solicită agentului constator ca audierea copilului să fie realizată într-un spațiu special amenajat, cu un mobilier simplu, dar prietenos, menit să creeze o ambianță care să atenueze starea de neliniște a copilului și care să-i confere siguranță emoțională.

Standardul 7. Avocatul are obligația de a solicita aplicarea măsurilor alternative prevăzute de lege, oricând aceasta este posibil și deservesc în cea mai bună manieră posibilă interesul superior al copilului.

Standardul 8. Avocatul evaluează dacă în acțiunile copilului sunt prezente cauze care înlătură caracterul contravențional al faptei și răspunderea contravențională și solicită încetarea procedurii contravenționale.

Standardul 9. Avocatul informează și consultă copilul și părinții acestuia în detaliu, cu privire la posibilitatea de a recurge la procedura de împăcare. Avocatul oferă copilului posibilitatea de a alege sau, după caz, exprima opinia în privința oportunității de aplicare a împăcării și se asigură că recunoașterea vinovăției este susținută factual.

Standardul 10. Avocatul se asigură că beneficiarul și reprezentantul legal au înțeles condițiile de aplicare a împăcării și consimțt recurgera la această procedură, după care pregătește proiectul acordului de împăcare și cererea privind înlăturarea răspunderii contravenționale în legătură cu împăcarea contravenientului cu victima.

Standardul 11. Avocatul explică copilului într-un limbaj accesibil conținutul procesului verbal de contravenției și drepturile legate de această acțiune.

Standardul 12. Avocatul explică copilului și reprezentantului legal dreptul de a depune contestație și oferă explicație cu referire la termenii, temeiurile și procedura de contestare. Avocatul trebuie să explice nu numai natura juridică și posibilitatea contestării, dar și consecințele legale și non legale (de exemplu, timpul necesar, prezența la ședințe suplimentare etc.) ale acestuia.

Standardul 13. Avocatul nu va contesta procesul verbal în mod nejustificat sau pentru a obține un onorariu suplimentar.

Standardul 14. Avocatul are obligația de a ține dosarul în apărare.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează activitatea avocatului copilului cu statut de contravenient la faza de constatare a faptei contravenționale.

Conform prevederilor art. 393 din Codul Contravențional sunt competente să soluționeze cauzele contravenționale: a) instanța de judecată; b) procurorul; c) comisia administrativă; d) agentul constator (organele de specialitate specificate la art. 400–423¹⁰).

La momentul intervenirii pe caz, avocatul are obligația de a verifica dacă autoritatea ce examinează cauza contravențională cu implicarea copilului deține competențe să soluționeze cauza contravențională incriminată copilului. La toate fazele procesului contravențional avocatul, agentul constator sau după caz instanța de judecată trebuie să explice copilului în termeni pe care acesta îi înțelege conținutul procedurii contravenționale. În cursul desfășurării procesului contravențional avocatul și alți participanți urmează să folosească un limbaj

clar și să țină cont de educația copilului, gradul de maturitate și înțelegerea acestuia, evitând folosirea limbajului strict juridic.

În procesul de acordare a asistenței juridice, avocatul se asigură că copilul înțelege caracterul acțiunilor procesuale ce se efectuează cu participarea sa, precum și că beneficiarul înțelege semnificația termenilor folosiți de participanții la proces.

Dacă avocatul are dubii în privința înțelegerii copilului despre ceea ce are loc, solicită întreruperea acțiunii și va încerca să ofere copilului o explicație adecvată. În situația când dificultatea de înțelegere nu dispăre, avocatul solicită implicarea unui specialist (psiholog, pedagog, interpret etc.) care va facilita comunicarea și va acorda suport copilului pentru a înțelege caracterul acțiunilor procesuale ce se efectuează cu participarea sa.

La momentul intervenirii pe caz avocatul explică copilului într-un limbaj adaptat vârstei și gradului de maturitate, dreptul de a nu mărturisi împotriva sa și a rudelor sale și că nu poate fi silit să-și recunoască vinovăția.

Dacă avocatul intervine pe cauză după ce copilul a dat declarații, la prima întâlnire, avocatul întreabă copilul dacă nu a fost sugestionat de agentul constatator sau alte persoane adulte cu referire la textul mărturiilor/declarațiilor.

Avocatul verifică dacă în privința copilului nu a fost încălcată libertatea de mărturisire împotriva sa și dacă constată încălcarea acestor prevederi imperative, depune o cerere prin care solicită declararea nulității probelor respective.

Avocatul trebuie să elucideze dacă până la intervenirea pe caz, copilului i-a fost explicat că are dreptul la apărare și verifică dacă probele obținute până la momentul intervenirii pe caz nu au fost obținute cu încălcarea esențială a drepturilor și libertăților constituționale ale persoanei, inclusiv a dreptului la apărare sau a dreptului la interpret/traducător. În cazul identificării situațiilor de obținere a probelor cu încălcarea art. 425 alin (6) Cod Contravențional depune o cerere cu referire la nulitatea probelor respective.

Potrivit prevederilor Codului contravențional, procesul contravențional se desfășoară în limba de stat. Persoanele care nu posedă sau nu vorbesc limba de stat au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și materialele dosarului și de a vorbi în fața autorității competente să soluționeze cauza contravențională prin interpret.

În cadrul interviului, avocatul se asigură că copilul cunoaște limba de stat și face solicitarea de a-i fi asigurat traducător/interpret în cazul necunoașterii. În cazul în care traducătorul/interpretul nu asigură o traducere ce îi permite copilului să înțeleagă în mod detaliat natura și motivele acuzației ce i se aduce, avocatul solicită agentului constatator/instanței de judecată întreruperea acțiunii și schimbarea/înlocuirea acestuia. După caz, avocatul consemnează în procesul verbal

obiecțiile ce țin de asigurarea traducerii, calitatea acesteia, refuzul de a schimba translatorul și alte încălcări depistate.

În cazul în care beneficiarul de asistență juridică garantată de stat este un copil cu dizabilități mintale, auditive sau vizuale avocatul face solicitarea de a-i fi asigurat interpret al limbajului mimico-gestual, psiholog sau un alt specialist care va facilita înțelegerea naturei și motivelor acuzației aduse copilului. Dacă autoritatea este în imposibilitate de a asigura participarea specialiștilor indicați sau specialistul prezent nu acordă copilului cu dizabilități mintale, auditive sau vizuale o asistență completă, avocatul solicită agentului constator/instanței de judecată întreruperea acțiunii, după caz schimbarea/înlocuirea acestuia. După caz, avocatul consemnează în procesul verbal obiecțiile ce țin de asigurarea asistenței acordate de specialist copilului cu dizabilități mintale, auditive sau vizuale, calitatea acesteia, refuzul de a asigura prezența, schimba/înlocui specialistul și alte încălcări depistate.

Legiuitorul a instituit inadmisibilitatea urmării sau sancționării de mai multe ori pentru aceeași faptă (art. 380 Cod Contravențional). Avocatul analizează materialele cauzei și elucidează dacă copilul nu a fost urmărit sau sancționat pentru fapta imputată.

Constatarea faptei contravenționale înseamnă activitatea, desfășurată de agentul constator, de colectare și de administrare a probelor privind existența contravenției, de încheiere a procesului-verbal cu privire la contravenție, de aplicare a sancțiunii contravenționale sau de trimitere, după caz, a dosarului în instanța de judecată sau în alt organ spre soluționare. În cursul acțiunilor care se realizează cu participarea copilului, avocatul trebuie să se asigure că copilul înțelege conținutul informațiilor transmise de agentul constator și să explice copilului într-un limbaj accesibil caracterul acțiunilor procesuale care se realizează cu participarea sa.

După intervenirea pe caz, în cel mai scurt timp, avocatul solicită, agentului constator informații cu referire la fapta care este imputată copilului. În cazul în care se constată că copilul nu este subiect al contravenției incriminate, avocatul depune o cerere prin care va solicita încetarea procedurii contravenționale în privința clientului său.

În cadrul procesului contravențional avocatul este un subiect al probatoriului nu numai din considerentul participării acestuia la acumularea și formarea probelor, dar și în baza faptului că el are dreptul de a le verifica, a le aprecia și a lua în baza acestui fapt anumite hotărâri procesuale (determinarea poziției pe dosar, administrarea de probe noi, formularea anumitor cereri și demersuri către agentul constator, instanța de judecată).

Consecutivitatea și volumul prezentării probelor acumulate de către avocat în interesul copilului se determină reieșind din tactica apărării, pe care acesta urmează să o coordoneze cu persoana reprezentată.

Avocatul copilului ce are statut de contravenient este în drept de a administra probe prin solicitarea și prezentarea de obiecte, documente și informații, prin solicitarea opiniei specialiștilor pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale precum și a certificatelor, caracteristicilor și a altor documente din diverse organe și instituții.

În cazul în care interesul copilului cere audierea unor martori, avocatul inițiază convorbiri cu persoanele respective asupra faptului dacă acestea sunt de acord să fie audiate în modul stabilit de lege și solicită audierea acestora în cadrul procesului contravențional.

Avocatul are obligația de a verifica fiecare probă. De exemplu, în cadrul cercetării corpurilor delictu avocatul trebuie să verifice cât de adecvat sunt reflectate particularitățile de importanță probatorie a acestor obiecte în procesele-verbale respective.

În calitatea sa de participant la realizarea acțiunilor procesuale avocatul evaluează necesitatea de a solicita aplicarea mijloacelor tehnico-științifice, în vederea fixării ordinii și conținutului acțiunii, de a înainta cereri și demersuri cu referire la introducerea în procesul-verbal a anumitor informații pe care le consideră relevante, de a solicita expunerea observațiilor sale în procesul-verbal.

Avocatul nu este în drept de a se refuza de la semnarea procesului-verbal privind acțiunea la care a participat, însă în caz că nu este de acord cu aspectele consemnate, avocatul are obligația de consemna obiecțiile pe care le are.

Conform prevederilor art. 425 alin (7) din Codul Contravențional, procesului contravențional i se aplică în mod corespunzător prevederile Codului de procedură penală cu privire la mijloacele de probă și la procedeele probatorii. Respectiv, audierea copilului cu statut de contravenient se face cu respectarea normelor indicate în codul de procedură penală.

Avocatul solicită agentului constator sau instanței de judecată ca audierea copilului să fie realizată într-un spațiu special amenajat cu un mobilier simplu, dar prietenos, menit să creeze o ambianță care să atenueze starea de neliniște a copilului și care să-i confere siguranță emoțională. În acest sens, se recomandă avocaților să solicite ca audierea copilului să se realizeze în camerele special amenajate pentru audierea copilului în condiții (dacă instanța dispune de o asemenea cameră).

Audierea copilului se va face cu participarea pedagogului sau a psihologului. Pentru a evita prezența formală a pedagogului sau a psihologului se recomandă ca avocatul să urmărească ca participarea pedagogului/psihologului să fie cât mai eficientă. Înainte de a începe acțiunea procesuală, avocatul se documentează cu referire la competența și experiența pedagogului sau a psihologului invitat. În cazul în care sunt suficiente temeiuri de a presupune că pedagogul sau a

psihologul nu dispune de competențe specifice audierii copilului, avocatul cere întreruperea acțiunii cu invitarea unui specialist format în acest domeniu. În cazul respingerii solicitării avocatul consemnează în procesul verbal obiecțiile legate de prestația, competențe, formalitatea participării pedagogului sau a psihologului.

Contactul îndelungat a copilului cu sistemul de justiție poate avea un impact negativ în dezvoltarea acestuia. Legislația contravențională prevede diferite posibilități de a soluționa cauza unui copil care evită participarea acestuia într-un proces judiciar deplin, iar avocatul are o obligație importantă de a solicita sau aplica măsurile alternative prevăzute oricând aceasta este posibil și deservesc în cea mai bună manieră posibilă interesul superior al copilului.

Avocatul evaluează dacă în acțiunile copilului sunt prezente cauze care înlătură caracterul contravențional al faptei și răspunderea contravențională. În cazul în care se constată că fapta a fost săvârșită în starea de iresponsabilitate, legitima apărare, starea de extremă necesitate sau prin constrângere fizică și/sau psihică ori în prezența riscului întemeiat, cazul fortuit avocatul depune o cerere prin care va solicita încetarea procedurii contravenționale.

Conform art. 26 al Codului Contravențional înlăturarea răspunderii contravenționale pentru fapta ce conține elementele constitutive ale contravenției are loc în cazul: renunțării benevole la săvârșirea contravenției; stării de iresponsabilitate; contravenției neînsemnate, tentativei; împăcării victimei cu făptuitorul; încheierii tranzacției conform Legii cu privire la mediere; prescripției răspunderii contravenționale; amnistiei.

Avocatul trebuie să evalueze dacă în cauza pe care o reprezintă sunt prezente situațiile ce înlătură răspunderii contravenționale și în cazul existenței unei asemenea situații depune o cerere prin care solicită înlăturarea răspunderii contravenționale.

În situația în care se constată că pentru fapta incriminată este posibilă împăcarea victimei cu făptuitorul, avocatul informează și consultă copilul și părinții acestuia în detaliu cu privire la posibilitatea de a recurge la procedura de împăcare. Explicația oferită de avocat va fi formulată într-un limbaj clar și adaptat nivelului de dezvoltare a copilului în raport cu vârsta.

În procesul de consultare avocatul explică copilului și reprezentantului său legal că împăcarea se aplică atunci când copilul recunoaște faptele și circumstanțele care i se impută. Avocatul oferă copilului posibilitatea de a alege sau, după caz, exprima opinia în privința oportunității de aplicare a împăcării și se asigură că recunoașterea vinovăției este susținută factual.

Avocatul se asigură că beneficiarul și reprezentantul legal au înțeles condițiile de aplicare a împăcării și consimț recurgerea la această procedură, după care va pregăti proiectul acordului

de împăcare și cererea privind înlăturarea răspunderii contravenționale în legătură cu împăcarea contravenientului cu victima.

Conform prevederilor art. 30 alin (2) și (4) din Codul Contravențional, termenul general de prescripție a răspunderii contravenționale este de 12 luni, dar se reduce la jumătate pentru persoanele care la data săvârșirii contravenției erau minore. Termenul de prescripție curge de la data săvârșirii contravenției. Avocatul analizează materialele cauzei contravenționale și stabilește dacă fapta incriminată copilului nu este prescrisă. În cazul expirării termenului de atragere la răspundere contravențională avocatul depune o cerere de înlăturare a răspunderii contravenționale.

Fapta contravențională imputată copilului se va individualiza prin procesul verbal de contravenție. Conform prevederilor art. 442 alin (1) din Codul Contravențional, procesul-verbal cu privire la contravenție este un act prin care se individualizează fapta ilicită și se identifică făptuitorul. Procesul-verbal se încheie de agentul constator pe baza constatărilor personale și a probelor acumulate, în prezența făptuitorului sau în absența lui.

La etapa încheierii procesului verbal de contravenție avocatul explică copilului într-un limbaj accesibil conținutul acestui act și drepturile legate de această acțiune.

Avocatul indică în procesul verbal de contravenție obiecțiile sale. Odată cu aducerea la cunoștință a actului juridic prin care este aplicată sancțiunea contravențională, persoana respectivă are obligația de a executa decizia și de a suporta consecințele aplicării acestei măsuri de constrângere statală. Totodată, din acest moment apare dreptul persoanei sancționate de a contesta/ataca actul juridic respectiv.

Deciziile cu privire la rezultatele examinării cauzei contravenționale adoptate de către agentul constator pot fi atacate prin contestație în instanța de judecată conform art. 448 din Codul Contravențional al Republicii Moldova.

După primirea procesului verbal de contravenție avocatul explică copilului și reprezentantului legal dreptul de a depune contestație și oferă o explicație cu referire la termenii, temeiurile și procedura de contestare. Avocatul trebuie să explice nu numai natura juridică și posibilitatea contestării, dar și consecințele legale și non legale (de exemplu, timpul necesar, prezența la ședințe suplimentare etc.) ale acestuia.

Avocatul are obligația de a evalua dacă agentul constator a clarificat pe deplin și obiectiv împrejurările cazului, în baza probelor acumulate, respectând strict principiile de bază ale dreptului contravențional și ale procedurii contravenționale. Astfel, este necesar să se evalueze dacă agentul constator a stabilit următoarele elemente: a fost sau nu încălcată norma materială a dreptului contravențional; este prezentă vinovăția făptuitorului; făptuitorul este sau nu subiect al răspunderii contravenționale; sunt prezente careva circumstanțe atenuante ale faptei etc.

Pe lângă cercetarea corectă și sub toate aspectele a cazului contravențional, decizia cu privire la aplicarea sancțiunii contravenționale trebuie să fie adoptată în strictă corespundere cu cerințele legislației în vigoare, iar timpul și severitatea sancțiunii contravenționale aplicate trebuie să corespundă gradului de pericol social al faptei comise. Astfel avocatul analizează dacă decizia agentului constator cu privire la aplicarea sancțiunii contravenționale derivă din norma contravențională care incriminează fapta.

După ce a evaluat dacă sunt temeiuri de contestare avocatul explică copilului și reprezentantului său legal posibilitățile de contestare.

După consultări, dacă copilul dorește să conteste procesul verbal de contravenție, în termen de 15 zile, avocatul întocmește contestația în interesul copilului sau, după caz, îl ajută pe acesta să întocmească cererea.

Avocatul nu va contesta procesul verbal în mod nejustificat sau pentru a obține un onorariu suplimentar. Dacă copilul nu dorește să conteste procesul verbal de contravenție, iar avocatul consideră că aceasta este în interesul lui, avocatul va înainta contestația respectivă și va explica dreptul acestuia de a-l înlocui cu un alt avocat în cazul în care nu este de acord cu cererea înaintată.

În situația în care copilul nu dorește să conteste procesul verbal de contravenție și avocatul constată că o asemenea poziție nu lezează interesele copilului, avocatul explică modul cum poate fi executată sancțiunea.

Secțiunea 3.

Asistența juridică garantată de stat acordată copilului cu statut de contravenient în cadrul judecării cauzei contravenționale.

Standardul 1. Avocatul consultă cu copilul și reprezentantul legal strategia de caz.

Standardul 2. Avocatul, împreună cu copilul, identifică gradul și necesitatea participării copilului la examinarea cauzei contravenționale și acordă suport pentru elaborarea unei cereri privind examinarea cauzei în lipsa copilului (în funcție de decizia copilului).

Standardul 3. Avocatul se asigură ca copilul să aștepte începerea ședinței de judecată într-un loc separat de alți participanți, pentru ca să nu fie expus intimidării, limbajului ofensiv sau abuzului.

Standardul 4. Avocatul are un rol activ în cadrul cercetării judecătorești, manifestă inițiativă în administrarea probelor, necesare pentru cercetarea cauzei sub toate aspectele.

Standardul 5. Avocatul pregătește din timp o listă de întrebări ce urmează a fi adresate agentului constator, specialistului sau martorilor.

Standardul 6. Avocatul trebuie să organizeze apărarea și pledoaria în așa fel încât să abordeze interesele copilului, să descrie problematica cauzei din perspectiva acestuia și să mențină cercetările axate pe necesitățile lui, inclusiv prin indicarea consecințelor la diferite soluții.

Standardul 7. Avocatul depune toată diligența pentru ca audierea copilului să fie realizată în condițiile legii și într-un climat sigur și protectiv.

Standardul 8. Avocatul are obligația de a realiza, personal sau cu implicarea unui psiholog, pregătirea copilului pentru participarea în ședința de judecată.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează activitatea avocatului copilului cu statut de contravenient în cadrul judecării cauzei contravenționale.

Judecarea cauzei contravenționale este o activitate specifică, diferind de alte genuri de proceduri judiciare, prin obiectul cauzei deduse judecății și prin modul în care este reglementată legal, realizarea sa. Procesul contravențional este constituit din o activitate prejudiciară care constă în constatarea faptei contravenționale care înseamnă activitatea, desfășurată de agentul constator, de colectare și de administrare a probelor privind existența contravenției, de încheiere a procesului verbal cu privire la contravenție, de aplicare a sancțiunii contravenționale sau de trimitere, după caz, a dosarului în instanța de judecată sau în alt organ spre soluționare.

Avocatul trebuie să țină cont că faza judecării cauzei contravenționale cuprinde judecata în fața primei instanțe și judecata de control jurisdicțional. Cea din urmă fază este realizată prin exercitarea

1. contestației (în cazul adoptării deciziei de către organele extrajudiciare)
2. recursului ca și cale ordinară de atac
3. revizuirii în calitate de cale de atac extraordinară.

Până la începerea examinării cauzei în fond, avocatul trebuie să se asigure că desfășurarea procesului va avea loc în condiții optime. În acest sens, avocatul poate insista ca procesul judiciar să se desfășoare nu în biroul personal al judecătorului, dar în sala de judecată special amenajată pentru desfășurarea procesului.

Desfășurarea procesului de judecată în primă instanță cuprinde un ansamblu de etape, realizate succesiv, ghidate de garanțiile procesului echitabil, în special ședința publică, caracterul contradictoriu, oralitatea, nemijlocirea, prezumția de nevinovăție, dreptul la apărare. Avocatul veghează ca copilului să-i fie asigurate toate garanțiile procesuale enunțate.

Codul contravențional prevede posibilitatea examinării cauzei contravenționale în lipsa contravenientului legal citat. Avocatul va cere judecarea cauzei în lipsa copilului dacă interesele copilului o cer și dacă copilul a consimțit acest lucru. Avocatul face o asemenea cerere și în cazul în care se constată cu certitudine că circumstanțele care trebuie examinate vor avea o influență negativă asupra copilului.

Dacă copilul își exprimă acordul de a participa la examinarea cauzei și dacă aceasta nu contravine intereselor lui avocatul asigură ca copilul să aștepte începerea ședinței într-un loc separat de alți participanți, pentru ca să nu fie expus intimidării, limbajului ofensiv sau abuzului.

În cadrul cercetării judecătorești, avocatul are un rol activ, manifestă inițiativă în administrarea probelor, necesare pentru cercetarea cauzei sub toate aspectele.

Avocatul trebuie să prezinte toate probele admisibile și favorabile copilului și intereselor acestuia. Astfel, avocatul solicită opinia și concursul persoanelor ce interacționează cu copilului, așa ca profesori, asistenți sociali, polițiști care ar putea ajuta în luarea unei decizii corecte.

În cadrul cercetării judecătorești pot fi dispuse expertize și audiat expertul, examinate corpurile delictelor, cercetate documentele, procesele-verbale cu privire la percheziție, la ridicarea obiectelor și documentelor, la cercetarea la fața locului, înregistrările audio sau video, fotografiile, constatările tehnico-științifice și medico-legale, raportul de expertiză. Dacă instanța a respins anumite întrebări ale părților și, astfel, circumstanțele cauzei n-au fost cercetate suficient de complet, avocatul va face referire la această circumstanță în pledoarie, dar și în recurs.

Printre acțiunile îndeplinite în cursul cercetării judecătorești un loc aparte ocupă **audierea**, care cuprinde etapele: introductivă, de expunere liberă și de întrebări-răspunsuri. Avocatul va obiecta atunci când cineva din participanții la proces pun întrebări sugestive care conțin în sine răspunsul și întrebările la care se poate răspunde prin da sau nu.

În ședința de judecată se pot efectua audieri suplimentare și repetate. Prin audierea suplimentară se clarifică aspectele omise pe parcursul audierii de bază, iar audierea repetată are loc atunci când, cercetând-se alte probe, apar dubii în justetea depozițiilor obținute. Se recomandă a fi evitată audierea suplimentară/repetată a copilului, dar oportunitatea acestei acțiuni se evaluează în funcție de interesul superior al copilului.

Avocatul trebuie să organizeze apărarea și pledoaria în așa fel încât să abordeze interesele copilului, să descrie problematica cauzei din perspectiva acestuia și să mențină cercetările axate pe necesitățile lui, inclusiv prin indicarea consecințelor la diferite soluții.

Se recomandă avocaților să elaboreze pledoaria/sușținerile verbale în formă scrisă și să le prezinte instanței de judecată.

Avocatul este obligat să adopte în cadrul pledoariei o poziție în privința soluției cazului, ținând cont ca recomandările făcute în privința măsurilor și sancțiunilor, în afară de faptul că trebuie să fie legale, să fie răspunsuri constructive și personalizate în funcție de faptele comise, ținându-se cont de principiul proporționalității, vârsta, bunăstarea și dezvoltarea fizică și psihică a copilului, precum și de circumstanțele cazului. Soluția propusă ar trebui să vizeze și așa necesități, cum ar fi dreptul la educație, formare profesională, angajare, reabilitare și reinsertie.

Mersul ședinței de judecată în general și a cercetării judecătorești în special, este reflectat în procesul-verbal al ședinței de judecare a cauzei contravenționale întocmit cu respectarea cerințelor art. 459 Cod Contravențional. Procesul-verbal se încheie în decursul a 24 de ore de la închiderea ședinței de judecare a cauzei contravenționale și se semnează de președintele ședinței și de greșier. Avocatul va face cunoștință cu procesul verbal al ședinței și în caz de necesitate va înainta obiecții.

Secțiunea 4.

Asistența juridică garantată de stat acordată copilului în cadrul căilor de atac

Standardul 1. Avocatul trebuie să explice corespunzător, într-un limbaj ușor de înțeles copilului și reprezentantului legal conținutul și efectele hotărârii judecătorești.

Standardul 2. Avocatul are obligația de a explica copilului și reprezentantului legal dreptul de a depune cerere de recurs, dar și consecințele legale și cele aferente căilor de atac.

Standardul 3. Avocatul are obligația de a nu va folosi căile de atac în mod nejustificat sau pentru a obține un onorariu suplimentar.

Standardul 4. Avocatul întocmește cererea de recurs în interesul copilului și acordă suport pentru ca aceasta să fie depusă în termen.

Standardul 5. Avocatul întocmește în mod obligatoriu o referință în scris la recursul făcut de alte părți.

Standardul 6. Avocatul explică copilului decizia instanței de recurs și modul de punere în executare.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în cadrul căilor de atac.

Prin exercitarea căii de atac se dă satisfacție în mod real și deplin drepturilor și intereselor procesuale ale părților, se oferă șanse de a fi realizate. Codul Contravențional în art. 465 alin (1) prevede posibilitatea exercitării căii de atac a recursului împotriva hotărârilor judecătorești contravenționale.

Pentru exercitarea recursului, trebuie îndeplinite următoarele condiții: a) să fie admisibil (hotărârea să fie susceptibilă de recurs și să existe un titular al dreptului de recurs); b) să fie declarat în termenul și în forma prevăzută de lege; c) să fie motivat.

După pronunțarea hotărârii contravenționale, avocatul explică copilului natura juridică și posibilitatea recursului.

Dacă copilul, după consultările care le-a avut cu avocatul, dorește să declare recurs, avocatul întocmește cererea în interesul copilului, sau, după caz, îl ajută pe acesta să întocmească cererea.

Dacă copilul nu dorește să declare recurs, iar avocatul consideră că aceasta este în interesul lui, avocatul depune cererea respectivă și explică dreptul acestuia de a-l înlocui cu un alt avocat în cazul în care nu este de acord cu cererea înaintată.

Dacă recursul a fost declarat de altă parte implicată în proces (agentul constator, victima/parteza vătămată) avocatul este obligat să pregătească o referință în scris la recursul depus.

Instanța de judecată soluționând recursul nu va verifica hotărârea în raport cu motivele de casare invocate de recurent, eventual și cele ridicate din oficiu de către instanță.

După adoptarea hotărârii de către instanța de recurs avocatul explică copilului hotărârea și mijloacele legale de apărare disponibile în continuare. După ce și-a executat obligațiile pe care le are față de copil, avocatul solicită familiei și copilului să ofere opiniile lor în privința serviciilor prestate.

Secțiunea 5.

Asistența juridică garantată de stat acordată copilului la faza de executare a sancțiunilor contravenționale

Standardul 1. Avocatul comunică copilului și reprezentantului său legal data la care hotărârea judecătorească devine executorie

Standardul 2. Avocatul are obligația de a aduce la cunoștința copilului, modul de executare a sancțiunii contravenționale aplicate.

Standardul 3. Avocatul facilitează ca beneficiarul să obțină rechizitele bancare pe care urmează a fi achitată amenda și aduce la cunoștința clientului denumirea/adresa instituțiilor financiare care recepționează astfel de plăți.

Standardul 4. Avocatul nu va susține o poziție contrară cu poziția copilului, cu excepția cazurilor contrare normelor legale și deontologice.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului la faza de executare a sancțiunilor contravenționale.

Faza punerii în executare a sancțiunilor contravenționale constă în activitățile efectuate după ce actul de aplicare a sancțiunilor contravenționale dobândește caracter irevocabil.

Avocatul explică copilului că sancțiunea contravențională este de fapt prețul plătit de o persoană în cazul încălcării normelor juridice. Prin aplicarea sancțiunii se urmărește restabilirea ordinii de drept și repararea prejudiciului cauzat prin nesocotirea unei valori sociale ocrotite de lege. Sancțiunile juridice nu constituie mijloace de răzbunare a societății, ci de prevenire a săvârșirii faptelor ilicite.

Avocatul are obligația de a aduce la cunoștința copilului modul de executare a sancțiunii contravenționale aplicate.

Dacă în privința copilului a fost aplicat avertismentul, avocatul explică copilului că avertismentul, ca sancțiune principală, se adresează verbal, când contravenientul este prezent la constatarea contravenției și sancțiunea se aplică de agentul constator. În celelalte cazuri, avertismentul se consideră executat prin comunicarea procesului-verbal, cu rezoluția corespunzătoare.

În situația în care în privința contravenientului a fost aplicată amenda, avocatul înștiințează beneficiarul că acesta este în drept să achite jumătate din amenda stabilită, dacă o plătește în cel mult 72 de ore din momentul stabilirii ei. În acest caz, se consideră că sancțiunea amenzii este executată integral.

Dacă contravenientul consimte achitarea amenzii în termen de 72 ore, avocatul va facilita ca beneficiarul să obțină rechizitele bancare pe care urmează a fi achitată amenda și va aduce la cunoștința clientului denumirea/adresa instituțiilor financiare care recepționează astfel de plăți.

Avocatul trebuie să avertizeze copilul și familia acestuia că în termen de 10 zile de la data rămânerii definitive a hotărârii judecătorești, președintele instanței trimite dispoziția de executare a hotărârii, împreună cu o copie de pe hotărârea definitivă, autorității însărcinată cu punerea în

executare a hotărârii conform prevederilor legislației de executare. În cazul în care cauza a fost judecată cu recurs, la copia de pe hotărâre se anexează copia de pe decizia instanței de recurs. Astfel, beneficiarul va fi citat de autoritatea însărcinată cu punerea în executare a hotărârii și obligat a se prezenta la data și ora stabilită.

Dacă în cursul executării sancțiunii contravenționale apar careva problemele legate de executare, avocatul explică contravenientului că este în drept să facă o solicitare/demers către instanța emitentă a hotărârii definitive cu privire la explicarea suspiciunilor și neclarităților la executarea hotărârii judecătorești.

Avocatul comunică copilului că împotriva actelor de executare silită a sancțiunilor contravenționale se poate face contestație, conform normelor Codului de executare și descrie într-un limbaj accesibil potrivit vârstei și nivelului lui de dezvoltare, pașii ce pot fi urmați în procesul de contestare.

Avocatul are obligația de a aduce la cunoștința contravenientului cauzele care exclud executarea sancțiunilor contravenționale. Una din cauzele care exclud executarea sancțiunilor contravenționale o reprezintă prescripția. Codul Contravențional reglementează două categorii de prescripții: cea a aplicării sancțiunii și cea a executării sancțiunii.

Avocatul va explica pe înțelesul copilului esența prescripției și prevederile art. 30 Cod Contravențional care indică că termenul general de prescripție a răspunderii contravenționale este de 12 luni, iar prescripția executării sancțiunii contravenționale este de 1 an.

Avocatul aduce la cunoștința beneficiarului că stingerea executării unei sancțiuni contravenționale poate avea loc și prin amnistie și explică condițiile de aplicare a acesteia.

Avocatul comunică copilului că amnistia apare ca o iertare a unei persoane de executarea unei sancțiuni care are ca efect înlăturarea răspunderii contravenționale și a executării sancțiunii contravenționale, reducerea sau comutarea sancțiunii contravenționale.

Avocatul urmează să explice copilului și reprezentanților legali ai acestuia situațiile în care se consideră că nu a fost supus răspunderii contravenționale contravenientul:

- a) a cărui răspundere contravențională a fost înlăturată;
- b) care a executat integral sancțiunea;
- c) în a cărui privință procesul contravențional a încetat.

În informarea copilului, avocatul ține cont de obligația sa de a se asigura că îi oferă copilului informația necesară pentru a lua o decizie informată cu referire la executarea sancțiunii contravenționale, inclusiv îi oferă ghidare și consultare.

Pe de altă parte, avocatul are obligația de a nu influența voința copilului. În timp ce avocatul poate încerca să explice copilului ca acesta să accepte o poziție concretă, avocatul nu va susține o

poziție contrară cu poziția exprimată a copilului, cu excepția cazurilor contrare normelor legale și deontologice.

Capitolul 4. ASISTENȚA JURIDICĂ A COPILULUI VICTIMĂ ÎN CAUZELE CONTRAVENȚIONALE.

Secțiunea 6.

Asistența juridică garantată de stat acordată copilului victimă în cauzele contravenționale

Standardul 1. Avocatul are obligația de a informa și consulta copilul/beneficiarul și reprezentantul legal cu referire la drepturile copilului victimă, strategia de apărare, serviciile de asistență psihologică și socială disponibile copilului victimă.

Standardul 2. Avocatul explică copilului și reprezentantului legal dreptul de a înainta acțiune civilă prin care solicită repararea prejudiciului material și moral cauzat prin contravenție.

Standardul 3. Avocatul trebuie să depună toată diligența pentru protejarea drepturilor copilului în cursul audierii și pentru asigurarea unui climat optim, menit să conducă la prezervarea integrității fizice, psihice și morale a copilului victimă.

Standardul 4. Avocatul depune tot efortul pentru a evita audierea repetată a copilului, în măsura în care acest lucru este posibil.

Standardul 5. Avocatul are obligația de a studia materialele dosarului contravențional și de a elabora strategia/ planul de acțiuni în apărarea copilului victimă.

Standardul 6. Avocatul copilului victimă are un rol activ în cadrul judecării cauzei contravenționale, intervenind prin luarea de cuvânt pentru a se expune asupra cererilor, demersurilor înaintate în interesul persoanei pe care o reprezintă, precum și asupra cererilor, demersurilor celorlalte părți sub aspectul susținerii sau neadmiterii acestora.

Standardul 7. Avocatul are obligația de a ține dosarul în apărare.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în apărarea copilului victimă în cauzele contravenționale

În procesul contravențional victima persoana fizică sau persoana juridică căreia, prin contravenție, i-au fost cauzate prejudicii morale, fizice sau materiale. Victima își realizează drepturile și își execută obligațiile personal ori prin reprezentanți, în condițiile legii. Dacă victima este minoră drepturile ei sunt realizate de reprezentanții săi legali în modul stabilit de Codul Contravențional.

Asistența juridică garantată de stat a copiilor victime în procese contravenționale se bazează pe principii generale, ca: legalitatea, confidențialitatea, respectarea normelor deontologice profesionale, egalitatea etc.

În prestarea serviciilor de asistență juridică garantată de stat avocatul trebuie să se conducă de principiile indicate în art. 3 din *Legea nr.1260 din 19.07.2002 cu privire la avocatură*, principiile asistenței juridice garantate de stat enunțate în art. 4 din *Legea nr. 198 din 26.07.2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat*, precum și cele enunțate în alte acte normative, cum ar fi principiile indicate în Capitolul I din prezentul document.

După intervenirea pe caz avocatul va organiza o întrevvedere cu copilul victimă și reprezentantul său legal.

În procesul de planificare a interviului inițial cu copilul victimă avocatul trebuie să se realizeze cu luarea în calcul a următoarelor laturi:

- 1) tratarea cu respect;
- 2) luarea în serios a temerilor și nevoilor lor de protecție;
- 3) informarea asupra a ceea ce urmează a se întâmpla, desfășura în continuare;
- 4) oferirea posibilității de a lua singuri decizii, dar în cunoștință de cauză drept rezultat al asistenței juridice acordate;
- 5) informarea corectă și completă asupra drepturilor și obligațiilor sale;
- 6) Păstrarea confidențialității asupra unor amănunte furnizate de victimă;

7) lipsa sau prezența necesității de a sesiza anumite autorități responsabile de protecția copilului minor, victimă a infracțiunii sau martor.

În cadrul interviului realizat cu copilul victimă avocatul pune accentul pe acumularea următoarelor informații care pot avea importanță în cadrul cauzei contravenționale:

- 1) datele de contact a victimei (numele, prenumele, data nașterii, domiciliul și numărul de telefon);
- 2) datele despre starea sănătății și starea psihologică a victimei;
- 3) datele cu privire la părinți sau alte persoane de suport a victimei;
- 4) datele cu privire la locul de studii a copilului;
- 5) datele despre fapta comisă cu referire la victimă;
- 6) stabilirea de comun acord a tacticii, specificului și strategiilor de reprezentare a intereselor copilului victimă și de acordare a asistenței juridice.

Avocatul copilului victimă trebuie să ia în calcul următoarele particularități ale interviului realizat cu beneficiarii din categoria vizată:

- a) copiii cedează în fața celor maturi în ceea ce privește capacitatea de a conștientiza pe deplin evenimentul și nu întotdeauna pot să evidențieze principalul, atrăgând atenție doar la acele fapte care prezintă interes pentru ei sau le provoacă o puternică stare emoțională;
- b) copiii, mai des decât maturii, greșesc atunci când determină distanțele, perioadele de timp, consecutivitatea acțiunilor și evenimentelor;
- c) copiii manifestă o excitație emoțională mai pronunțată, posedă un caracter dezechilibrat, ceea ce se răsfrânge asupra declarațiilor pe care le fac;
- d) comportamentul minorului nu rareori este condiționat de tendința de a demonstra și a apăra maturitatea și independența sa, de teama unei aprecieri negative din partea celor apropiați.

Avocatul are obligația de a informa și consulta copilul/beneficiarul și reprezentantul legal cu referire la drepturile copilului victimă, strategia de apărare, serviciile de asistență psihologică și socială disponibile copilului victimă.

Avocatul care reprezintă copilul victimă are obligația să asigure confidențialitatea demersului de consultant și asistență. Avocatul urmează să asigure comunicarea cu copilul victimă și reprezentantul său legal într-un spațiu ce oferă un mediu sigur, pentru a permite exprimarea liberă și dobândirea încrederii.

Avocatul este obligat să protejeze identitatea copiilor victimă. Protecția dreptului la viață personală și a dreptului la imagine ale victimei se realizează prin respectarea legislației internaționale și naționale în materie.

În procesul de asistență a copilului victimă avocatul promovează un model de comunicare eficientă orientată spre conlucrare, transparență și respect reciproc. Dacă în procesul acordării asistenței juridice copilului victimă apar blocaje în comunicare și avocatul nu poate gestiona situația, avocatul apelează la ajutorul psihologului.

Asistența juridică a copiilor victime solicită avocatului să coopereze cu serviciile de asistență socială și psihologică care asistă victima. Cooperarea cu autoritățile și instituțiile publice/private cu competențe în domeniul asistenței psihologice și protecției copilului se realizează la toate etapele de asistență a copiilor victime. După caz, avocatul comunică și cooperează cu psihologul/serviciul de asistență psihologică care a realizat evaluarea psihologică și acordă copilului servicii de reabilitare psihologică.

Avocatul explică copilului victimă dreptul de se împăca cu contravenientul. În cazul inițierii unui acord de împăcare, avocatul trebuie să asigure ca voința copilului victimă cu referire la actul de împăcare este neviciată.

Avocatul explică copilului și reprezentantului legal dreptul de a înainta acțiune civilă prin care solicită repararea prejudiciului material și moral cauzat prin contravenție.

Administrarea probelor constă în folosirea mijloacelor de probă în procesul contravențional, care presupune strângerea și verificarea probelor de către agentul constator, din oficiu sau la cererea participanților la proces, prin procedeele probatorii prevăzute de lege.

În cadrul analizei circumstanțelor cauzei și a dosarului, avocatul stabilește în ce măsură au fost constatate circumstanțele ce susțin interesele copilului victimă. În caz de necesitate, avocatul pregătește cererile necesare pentru completarea informației și efectează o investigație proprie.

Avocatul trebuie să depună toată diligența pentru protejarea drepturilor copilului în cursul audierii și pentru asigurarea unui climat optim, menit să conducă la prezervarea integrității fizice, psihice și morale a copilului victimă.

Înainte de a-și formula strategia pe cauză și de a trece la audierea copilului, avocatul trebuie să culeagă toate informațiile referitoare la persoana copilului, detaliile legate de circumstanțele cauzei contravenționale în care copilul are statut de victimă, consecințele survenite în rezultatul contravenției (ex. tulburări emoționale confirmate printr-un raport de evaluare psihologică, dereglări a stării de sănătate etc.). Pregătindu-se pentru audiere, avocatul trebuie să aibă o reprezentare clară despre cauză și victima minoră pe care o reprezintă și să elaboreze planul de audiere.

Avocatul trebuie să cunoască din timp aspectele legate de pregătirea audierii, să se asigure că agentul constatator sau instanța de judecată a întreprins toate măsurile pentru a crea victimei un mediu sigur și protectiv în cursul audierii și dacă e cazul, să intervină cu remarci sau propuneri.

Se recomandă avocaților de a solicita agentului constatator sau instanței de judecată ca audierea copilului să se realizeze în camera de audiere amenajată pentru audierea copiilor în condiții speciale (dacă o astfel de cameră este amenajată în incinta instanței/inspectoratului de poliție).

Înainte de a începe audierea, avocatul se asigură că persoana invitată să asiste copilul în cursul audierii (psihologul, intervievatorul) dispune de competența profesională necesară și a realizat pregătirea copilului pentru audiere.

Avocatul depune tot efortul pentru a evita audierea repetată a copilului, în măsura în care acest lucru este posibil, deoarece prin repovestire victima reactualizează memoriile traumatizante, iar audierea repetată poate avea potențial de acutizare a stării emoționale a copilului și a rolului de victimă.

Avocatul are obligația de a ține dosarul în apărare pe cauza respectivă.

Avocatul are obligația de a studia materialele dosarului contravențional. Prin studierea dosarului se face, pe de o parte, o reconstituire a evenimentelor care au avut loc în trecut, iar, pe de altă parte, identificarea elementelor necunoscute care nu au fost elucidate în cadrul acțiunilor anterioare. Studiind dosarul, avocatul are posibilitatea de a-și planifica mult mai util acțiunile ulterioare.

În cursul studierii dosarului contravențional avocatul va atrage atenția asupra tuturor circumstanțelor care au o importanță relevantă pentru justa cercetare, examinare și soluționare a cauzei contravenționale în interesul copilului victimă și următoarelor aspecte:

- 1) agentul constatator a efectuat deplin și obiectiv cercetarea;
- 2) au calitate de contravenienți sau numai o parte din persoanele cu vină în săvârșirea faptei contravenționale;
- 3) este calificată corect sau nu fapta contravențională;
- 4) au fost respectate sau ignorate cerințele legii procesuale la efectuarea acțiunilor cu participarea victimei minore;
- 5) în ce măsură s-a ținut cont de interesul superior al copilului în toate aceste proceduri.

În cadrul judecării cauzei contravenționale avocatul copilului victimă trebuie să intervină prin luarea de cuvânt pentru a se expune asupra cererilor, demersurilor înaintate în interesul persoanei pe care o reprezintă, precum și asupra cererilor, demersurilor celorlalte părți sub aspectul

susținerii sau neadmiterii acestora, instanța urmând a se pronunța în privința acestor chestiuni prin încheieri separate sau încheieri protocolare, incluse în procesul-verbal al ședinței de judecată.

Cercetarea judecătorească trebuie să se efectueze în așa mod, încât să se excludă circumstanțele ce ar putea acționa negativ asupra copilului victimă.

Avocatul își organizează pledoaria astfel încât să cuprindă următoarele componente:

- 1) aprecierea faptei săvârșite de contravenient;
- 2) expunerea circumstanțelor de facto ale cauzei în ordinea în care acestea au fost stabilite, legătura lor cu probele examinate în ședința judiciară;
- 3) aprecierea plenitudinii, obiectivității probelor acumulate în cadrul procesului contravențional și examinării probelor în judecată;
- 4) analiza contravenției incriminate făptuitorului și a temeiului încadrării juridice a faptei săvârșite;
- 5) caracterizarea contravenientului;
- 6) poziția în privința gradului și măsurii de sancționare;
- 7) propunerea în privința pronunțării încheierilor interlocutorii;
- 8) evidențierea tuturor laturilor prejudiciilor și suferințelor cauzate copilului victimă a contravenției prin fapta comisă de contravenient.

Căile ordinare de atac sunt o garanție în plus pentru o judecată mai echitabilă. După pronunțarea hotărârii contravenționale avocatul explică copilului și reprezentantului legal dreptul de recurs.

În cazul în care copilul își expune acordul de a ataca avocatul intervine cu o cerere de recurs în interesul acesteia, în termenul prevăzut de lege, în situația în care consideră că prin hotărâre a fost adusă o lezare drepturilor și intereselor legale ale copilului reprezentat.

Capitolul 5. ASISTENȚA JURIDICĂ A COPILULUI MARTOR ÎN CAUZELE CONTRAVENȚIONALE.

Secțiunea 7.

Asistența juridică garantată de stat acordată copilului martor în cauzele contravenționale

Standardul 1. Avocatul explică copilului rolul său și al altor persoane pe care copilul le va întâlni în cadrul acțiunii procesuale, regulile pe care copilul va trebui să le respecte și va ajuta copilul să înțeleagă scopul declarațiilor pe care le va face sau al acțiunilor la care va participa.

Standardul 2. Avocatul copilului martor are obligația de a participa și la desfășurarea unor acțiuni de pregătire orientate a acțiunilor cu participarea copilului. Astfel, avocatul se implică în asigurarea cadrului tehnic, informativ și psihologic al participării copilului, precum și în protecția psihologică a copilului.

Standardul 3. Avocatul depune eforturi pentru stabilirea unei relații de încredere și confidentiale cu copilul.

Standardul 4. Avocatul se abține de la acțiuni ce ar putea periclita confidențialitatea informației obținute în cadrul acordării asistenței juridice copilului sau va face ca acesta sau familia lui să pună la îndoială clauza de confidențialitate.

Standardul 5. Avocatul se asigură că în cadrul tuturor procedurilor judiciare, nejudiciare sau altor acțiuni, copilul martor este protejat împotriva consecințelor negative, inclusiv împotriva intimidării, răzbunării și victimizării secundare.

Standardul 6. Avocatul informează din timp instanța de judecată despre nevoile speciale pe care le are copilul martor și ajustările care ar trebui (sunt posibile) de efectuat pentru a adapta sala și procedura de audiere acestor necesități.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în apărarea copilului martor în cauzele contravenționale.

În procesul contravențional martor este persoana citată în această calitate de către autoritatea competentă, care are cunoștință despre vreo faptă sau împrejurare de natură să servească aflării adevărului în procesul contravențional.

La prima întrevvedere, avocatul explică rolul său și al altor persoane pe care copilul le va întâlni în cadrul acțiunii procesuale, regulile pe care copilul va trebui să le respecte și va ajuta copilul să înțeleagă scopul declarațiilor pe care le va face (dacă este vorba de audiere sau de alte acțiuni ce produc declarații) sau al acțiunilor la care va participa.

Avocatul explică pe înțelesul copilului drepturile și obligațiile pe care le are și îl va informa pe copilul într-un limbaj clar despre rolul și conținutul acțiunii procesuale la care urmează să participe.

Avocatul copilului martor are obligația de a acorda asistență juridică martorului la solicitarea acestuia și în cadrul acțiunilor procesuale la care este invitat copilul.

Avocatul copilului martor are obligația de a participa și la desfășurarea unor acțiuni de pregătire orientate a acțiunilor cu participarea copilului. Astfel, avocatul se implică în asigurarea cadrului tehnic, informativ și psihologic al participării copilului, precum și în protecția psihologică a copilului.

Avocatul face demersurile necesare pentru a evita contactul îndelungat și repetat a copilului cu sistemul de justiție. Decizia despre oportunitatea participării copilului la acțiunea procesuală, atunci când aceasta nu este obligatorie, va fi luată ținând cont de caracteristicile copilului și circumstanțele cazului și în consultație cu acesta și reprezentanții lui legali.

La stabilirea datei și orei acțiunilor ce urmează a fi efectuate cu participarea avocatului va ține cont de programul zilnic al copilului și de nevoile specifice fiecărui copil în parte (de exemplu, necesitatea respectării tratamentului zilnic). Acest lucru presupune că avocatul se documentează din timp cu referire la programul zilnic a copilului. Avocatul reacționează prompt la încălcarea regulilor privind citarea copilului martor sau celei care interzice aducerea silită a martorului minor.

Pe parcursul acțiunii avocatul se asigură că copilul înțelege procedurile care au loc și că îi este oferită posibilitatea de a pune întrebări.

De la primul contact, avocatul depune eforturi pentru stabilirea unei relații de încredere și confidențiale cu copilul.

Avocatul se abține de la acțiuni ce ar putea periclita confidențialitatea informației obținute în cadrul acordării asistenței juridice copilului sau va face ca acesta sau familia lui să pună la îndoială clauza de confidențialitate.

Avocatul se asigură că în cadrul tuturor procedurilor judiciare, nejudiciare sau altor acțiuni, copilul martor este protejat împotriva consecințelor negative, inclusiv împotriva intimidării, răzbunării și victimizării secundare.

La finalizarea cauzei avocatul informează familia și copilul despre rezultatul procesului în care copilul a participat în calitate de martor.

Recomandări cu referire la acordarea asistenței juridice în cadrul audierii copilului martor în procesul contravențional.

Pregătirea copilului pentru audiere cuprinde un set de măsuri menite să creeze cadrul fizic, logistic și psihologic propice pentru furnizarea de către copil a unor informații clare și credibile. În caz de necesitate avocatul apelează la un psiholog pentru a realiza pregătirea copilului martor pentru audiere.

Avocatul va încerca să stabilească temerile pe care copilul le poate avea în legătură cu audierea lui și va atrage atenția ca prin întrebările sale referitor la acest subiect să nu creeze temeri care nu existau înainte de aceasta. Avocatul identifică strategii de minimizare sau combatere a îngrijorărilor exprimate de copil prin oferirea unor sfaturi elementare de comportament în cursul audierii.

Avocatul ține cont că audierea copilului în instanță poate fi o experiență stresantă pentru ei din mai multe motive și va întreprinde orice măsură posibilă orientată spre adaptarea procesului pentru necesitățile și particularitățile copilului.

Avocatul informează din timp instanța despre nevoile speciale pe care le are copilul martor și ajustările care ar trebui (sunt posibile) de efectuat pentru a adapta sala și procedura de audiere acestor necesități.

Avocatul ar trebui să întreprindă toate măsurile pentru a reduce timpul de așteptare și aflare în instanță a copilului martor. Dacă avocatul cunoaște că ședința nu va avea loc, este de obligația acestuia să anunțe copilul și familia lui cât de curând posibil, pentru ca aceștia să aibă o posibilitate cât mai mare să-și refacă programul pentru acea zi.

Avocatul întreprinde măsuri, în măsura posibilului, ca numărul și durata audierilor (sau, după caz, a altor acțiuni procesuale) să fie cât mai reduse posibil, iar durata acestora să fie adaptată

la vârsta și capacitatea de atenție a copilului și că acestea nu vor depăși limitele maxime stabilite de lege.

În cadrul audierii copilului martor, avocatul se asigură că toate drepturile prevăzute pentru martor, în general, sunt aplicabile și în privința copilului martor, neadmițând o atitudine superficială față de statutul procesual al acestuia din cauza vârstei lui.

După audiere avocatul va mulțumi copilului și familiei acestuia pentru efortul depus, folosind diverse cuvinte de apreciere/laude copilului pentru prestația pe care a avut-o.

Capitolul 6. ÎNCETAREA ȘI MEDIEREA ÎN PROCESUL CONTRAVENȚIONAL.

Secțiunea 8

Asistența juridică garantată de stat acordată copilului în procesul de mediere sau încetare a cauzei contravenționale

Standardul 1. Avocatul informează și consultă copilul și părinții acestuia, în detaliu cu privire la posibilitatea de a recurge la o procedură sau soluție alternativă (împăcarea).

Standardul 2. Avocatul explică copilului și reprezentantului său legal care sunt avantajele soluționării cauzei prin implicarea mediatorului, precum și care este procedura de mediere.

Standardul 3. Avocatul oferă posibilitatea beneficiarului/copilului, de a decide dacă aplică sau nu procedura de mediere.

Standardul 4. Avocatul informează prompt copilul și reprezentantul legal acestuia despre orice propunere de împăcare pe care a primit-o sau despre alte discuții în acest sens, pe care le-a avut cu partea adversă.

Standardul 5. Avocatul explică, într-un limbaj accesibil, copilului și reprezentantului său legal dreptul de a încheia tranzacția de împăcare și efectele acestui act.

Recomandări cu referire la implementarea standardelor ce vizează acțiunile avocatului în cazurile care pot fi rezolvate prin mediere sau încetare.

Principiile justiției prietenoase copilului reclamă adoptarea unei abordări de intervenție minimă la oricare din etapele în care copiii intră în atenția autorităților din acest sistem.

Raționamentul acestor recomandări derivă din faptul că contactul îndelungat cu sistemul de justiție poate avea un impact negativ asupra copilului.

Avocatul ce apără interesele copilului implicat în procesul contravențional are obligația de a solicita sau aplica măsurile alternative prevăzute de Codul Contravențional oricând aceasta este posibil și sunt în interesul superior al copilului.

Aplicarea măsurilor ce reduc/minimalizează durata contactului copilului cu sistemul de justiție, în primul rând vizează, soluțiile existente de încetare a procesului contravențional, dar și cele ce vizează împăcarea, inclusiv cu implicarea unui mediator.

Avocatul informează și consultă copilul și părinții acestuia în detaliu cu privire la posibilitatea de a recurge la o procedură sau soluție alternativă (ex. împăcarea).

Avocatul trebuie să explice eventualele consecințe ale fiecărei opțiuni (de exemplu, efectele/consecițele încetării procesului contravențional etc.).

Pe baza informațiilor corespunzătoare, juridice sau de altă natură, copiii ar trebui să beneficieze de posibilitatea de a alege sau, după caz, exprima opinia în privința soluției care va fi solicitată/aplicată.

Pe de altă parte, **este contrar eticii profesionale și constituie o încălcare gravă** a standardelor de acordare a unei asistențe eficiente, cazurile în care avocatul tergiversează recomandarea/aplicarea măsurilor ce reduc/minimalizează durata contactului copilului cu sistemul de justiție, în scopul de a participa la mai multe acțiuni procesuale, pentru a putea cere/justifica un onorariu mai mare.

Avocatul solicită încetarea procesului contravențional dacă:

- Nu există faptul contravenției;
- Se constată vreunul din temeiurile prevăzute la art. 3 alin. (3), art. 4 alin. (3), art. 20–31 din Codul Contravențional;
- Persoana presupusă a fi făptuitor a decedat, cu excepția cazului de reabilitare a acesteia;
- Pentru același fapt și privitor la aceeași persoană există o decizie/hotărâre definitivă;
- Pentru același fapt este pornită urmărire penală;
- S-a constatat nulitatea procesului verbal de contravenție;
- Agentul constatator, legal citat, fără motive întemeiate nu s-a prezentat în ședința de judecată și fără înștiințarea prealabilă a instanței.

Medierea în procesul contravențional.

Avocatul are obligația de a aduce la cunoștința copilului și a reprezentantului său legal dacă procesul contravențional pornit în privința copilului poate fi încetat prin împăcarea victimei cu făptuitorul (art. 29 din Codul Contravențional).

Conform prevederilor art. 455¹ din Codul Contravențional în situația împăcării victimei cu făptuitorul, până la punerea pe rol a cauzei, instanța de judecată emite, la solicitarea părților, în termen de cel mult 3 zile de la data repartizării cauzei, o încheiere prin care dispune suspendarea cauzei contravenționale și inițierea procedurii de mediere în condițiile *Legii cu privire la mediere*.

Avocatul explică copilului și reprezentantului său legal care sunt avantajele soluționării cauzei prin implicarea mediatorului, precum și care este procedura de mediere.

Avocatul oferă posibilitatea beneficiarului/copilului, de a decide dacă aplică sau nu procedura de mediere.

În situația în care copilul consimte să se recurgă la mediere, avocatul depune o cerere către instanța care examinează cazul și solicită suspendarea cauzei contravenționale și inițierea procedurii de mediere.

Se recomandă avocaților să dețină o listă actualizată cu datele de contact a mediatorilor din comunitate și să orienteze beneficiarii către aceștia. Dacă există o listă a mediatorilor specializați pe cauzele cu implicarea copiilor ținută de către Consiliul de Mediere, se recomandă a orienta beneficiarii către aceștia.

După începerea procesului de mediere avocatul solicită mediatorului eliberarea procesului-verbal în care consemnează temeiul încetării procesului de mediere și îl prezintă instanței de judecată.

Dacă în rezultatul procesului de mediere părțile au încheiat o tranzacție, avocatul o prezintă instanței de judecată în a cărei procedură se află cauza contravențională și explică copilului că aceasta constituie temei pentru înlăturarea răspunderii contravenționale sau încetarea procesului contravențional în conformitate cu prevederile art. 26 și 29 din Codul Contravențional.

Dacă părțile nu au apelat la un mediator, avocatul va avea un rol activ în ceea ce privește ajutorarea părților în a negocia acordul de împăcare și le va oferi acestora suficiente instrumente și sfaturi pentru a duce la bun sfârșit negocierea.

Avocatul are obligația de a implica copilul în negocieri, care ar putea fi, atât o ocazie pentru realizarea dreptului la participare, cât și o posibilitate de asumare a responsabilității din partea acestuia (după caz).

În situația în care avocatul consideră că încheierea acordului de împăcare contravine legii ori interesului superior al copilului, avocatul explică efectele/consecințele acestei acțiuni și recomandă beneficiarului să se abțină de la încheierea lui.

Avocatul informează prompt copilul și familia acestuia despre orice propunere de împăcare pe care a primit-o sau despre alte discuții în acest sens pe care le-a avut cu victima sau făptuitorul.